

Delkurs 5: Genomförande av mindre empirisk studie med vetenskapliga ansprång som redovisas muntligt och skriftligt

Bemötande av flickor och pojkar i Idrott och Hälsa

Författare: Marcus Öhman
Handledare: Jessica Löf
Examinator:
Ämne: IH1120
Kurskod:
Poäng:
Betygsdatum:

1 Inledning

Mina egna erfarenheter som vikare och som före detta elev ger mig intrycket att lärare bemöter elever olika beroende på om eleven är en flicka eller en pojke. Lärarens beteenden behöver inte vara något läraren är medveten om men de olika bemötandena kan resultera i orättvis behandling i undervisningen. Det är inte förrän jag började tänka tillbaks på min skolgång som lade märke till att läraren bemötte flickor och pojkar olika. Det verkade självklart att flickorna skulle spela på den ”mjukare” innebandyplanen, medan pojkarna skulle spela på den ”hårdare” och tuffare innebandyplanen. De verkade också självklart att pojkarna inte skulle kasta lika hårt mot flickor som de gjorde mot andra pojkar i spökbollen. Jag antog bara att pojkarna ville tävla och var med på att spela hårdare, medan flickorna inte ville tävla och blev då istället upprörda när elever spelade hårt mot dom.

Larsson, Fagrell och Radelius beskriver i sin text *Kön-Idrott-Skola* (2005) hur en sekvens av en lektion kan se ut där flickor och pojkar blir behandlade olika på grund av deras kön de skriver så här:

” Läraren beskriver övningar medan eleven viskar: *Kullerbytta framåt ... böj på armarna*. När eleverna så småningom gör ”lilla korset” går ett sus genom klassen. *Ah!* hojtar en flicka. *Tjejer, ni behöver inte göra det här*, säger läraren. Eleverna fnissar, men ingen kommenterar. Läraren fortsätter: *Det kräver jättemycket styrka för man är ju ganska högt uppe ... Och sen kommer en riktig superövning för killar ... inte heller nu kommenterar någon av eleverna*” (Larsson, H Fagrell, B & Radelius, K. *Kön-Idrott-Skola*, 2005:1)

Citatet ovan ger prov på hur det kan se ut när lärare behandlar flickor och pojkar olika i undervisningen. Det visar också på hur elever inte reagerar på lärarens kommentarer.

Det finns många studier som visar på att lärare har tendenser att behandla flickor och pojkar olika. I denna studie undersöks hur vidare detta påstående stämmer på gymnasium i Falun, och i så fall till vilken grad.

2 Litteraturgenomgång

2.1 Skillnader mellan könen i skolan

I Lgy 11 framhäver skolverket att alla gymnasieskolor ska försöka nå en likvärdig utbildning som gör det möjligt för alla elever, oavsett förutsättningar eller behov, att nå målen.

Skolverket skriver också att ”skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter” (Skolverket, 2011:6). Med detta ingår det att flickor och pojkar ska bli rättvist bedömda och bemötta och de krav som ställs på könen ska vara densamma.

2006 publicerade skolverket en rapport där de beskriver skillnader mellan könen när det kommer till måluppfyllelse och utbildningsval. I rapporten redovisas det att pojkar uppnår i snitt ungefär 90% av flickornas betygsresultat i samtliga ämnen förutom idrott och hälsa där det är tvärtom. En förklaring till detta som skolverket tar upp är samhällets förväntningar på könen, då exempelvis pojkar ska vara maskulina, tävlingsinriktade och ha goda fysiska kapaciteter. Rapporten redovisar flickor och pojkars resultat i de olika skolämnena.

(Skolverket, 2006)

Einarsson har utfört en studie där de har observerat 58 lektioner, 18 lektioner för elever i åldern 7–9, 20 lektioner för elever i åldern 10–12 och 20 lektioner för elever i åldern 13–16 på tretton olika grundskolor. De iakttog fem män och fem kvinnor i matematik och svenska i alla åldrarna förutom den högre åldern då bara 4 män deltog i studien.

Syftet med studien var att se om åldern på elever, vilket ämne som undervisas och storleken på klassen har någon betydelse för interaktion i klassrummet samt vilken uppfattning lärarna har om deras interaktion med eleverna.

Studien kom fram till att könet på läraren och könet på eleven har en inverkan på interaktioner i klassrummet. Interaktionerna påverkas också av åldern på eleverna. Studien visar att pojkar generellt har fler interaktioner med läraren under lektionen. Pojkar har i genomsnitt 56% av interaktionerna medan flickorna har 44%. (Einarsson, 2003)

2.2 Skillnader mellan könen i ämnet idrott och hälsa

Karin Redelius har skrivit en artikel i Svensk Idrottsforskning (Redelius, 2009) där hon tar upp att det är mer populärt med idrott och hälsa hos pojkar än det är hos flickor, Redelius nämner också Skolverkets rapport (Skolverket, 2006) om flickor och pojkars skolresultat. I

artikel refererar Redelius till Mats Björnsson (Björnsson, 2005) för att ge en förklaring till detta. Björnsson menar att i de maskulinitetsideal som framträder idag ingår det inte att prestera väl i skolan. Således resulterar det i att pojkar som anstränger sig och är duktiga i de teoretiska ämnena i skolan får ingen status av det, varken av flickor eller andra pojkar. Redelius menar att pojkar måste därför hitta en balans mellan att ha en social position och att prestera väl i skolan.

Skolverket gav Håkan Larsson, Birgitta Fagrell, Susanne Johansson, Suzanne Lundvall, Jane Meckbach och Karin Redelius ett uppdrag att genomföra en undersökning för att öka kunskapen om flickors och pojkars villkor i idrott och hälsa inriktat mot måluppfyllelse.

I undersökningen redovisades resultat från en kartlägningsstudie där 233 idrott och hälsa lärare svarade på frågor från en enkät. 74% av lärarna svarade att de inte hade någon fortbildning kring att "skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster" samt att "ämnesövergripande kunskapsområden, som jämställdhet, ska integreras i undervisningen i olika ämnen". Mer 80% av lärarna svarade att de jobbade aktivt med att "motverka traditionella könsmonster" genom att exempelvis, "Genom att behandla alla lika oavsett kön", "försöker göra tjejer mer synliga, och tysta ner killarna" och "Jag tänker på hur jag uttrycker mig, berömmar och ger feedback"

Larsson menar också att bollspel, oftast med målspel är den vanligaste aktiviteten som förekommer under ett läsår. Oftast är syftet med aktiviteter under idrott och hälsa lektioner att träna kondition eller styrka. För att nå ett de högsta betyget krävs goda idrottsfärdigheter och särskilda egenskaper som person.

2.3 Lärarens influens

I en studie i texten Kön-Idrott-Skola (Larsson, m.fl. 2005) visas det att idrottslärare inte alltid är observanta när det kommer till frågor relaterade till genusperspektiv. Författarna analyserade intervjuer som några lärare i idrott och hälsa tagit del i, Larsson m.fl. kom fram till att de flesta ansåg att undervisning där flickor och pojkar undervisades tillsammans var problematiskt att planera. Resultatet av studien visar att idrottslärares kroppsspråk och förklaringar under genomgång tyder på att det finns skillnader fysiskt mellan flickor och pojkar. Lärare visar indirekt att pojkar är starkare än flickor genom att i aktiviteter som kräver mer styrka och kondition sätta lägre krav på flickor än på pojkar.

I studien menar Larsson m.fl. att pojkar dominerar på idrottslektionen och att idrottslärarna är medvetna om detta faktum samt att de inte ser det som ett större problem. Idrottslärarna beskriver att de inte tycker att det är förvånande utan att de är verkar fullkomligt naturligt. (Larsson, m.fl. 2005)

3 Syfte

Syftet med studien är att undersöka om det finns tendenser som talat för att idrottslärare på gymnasium i Falun bemöter flickor och pojkar på olika sätt.

3.1 Frågeställning

- Hur många gånger per minut bemöter idrottslärare pojkar respektive flickor, finns det någon skillnad mellan manliga och kvinnliga lärare?

4 Metod

För att få svar på min frågeställning har jag valt att använda mig av iakttagande observationer som är en kvalitativ metod som är lämplig att använda sig av när man undersöker människors beteende.

Jag valde att utföra mina observationer på ett gymnasium där jag redan hade varit i kontakt med en idrottslärare för framtida verksamhetsförlagda utbildningar. Jag började med att kontakta idrottsläraren för att få godkänt att jag kan få utföra studien. Därefter bokades jag in för ett möte för att planera tillsammans med idrottsläraren hur studien skulle genomföras i form av vilka idrottslärare jag skulle observera och vilken dag detta skulle ske. Jag hade ett önskemål om att få olika idrottslärare med olika kön. Vi kom fram till att jag skulle observera tre lektioner med tre olika idrottslärare, en kvinna och två män som hade tre olika klasser med olika antal flickor förhållande till pojkar.

Jag valde att observera båda könen av idrottslärare för att enligt Charlotta Einarsson finns det inte någon skillnad i hur frekvent kvinnliga och manliga lärare bemöter elever. Enligt Einarssons studie spelar det ingen roll om läraren är manlig eller kvinnlig utan i praktiken är

generellt pojkar som bemöts av lärare mest. (Einarsson, 2003:65 ff) Jag ville se om mina observationer skulle stämma överens med Einarssons resultat.

En av lektionerna som jag observerade utfördes i en simhall medan de andra två utfördes i en idrottssal. Två av lektionerna var ungefär en timme medan den sista som var en idrottsspecificerad lektion var lite över två timmar. Jag valde att presentera mig och berätta för eleverna att det var deras lärare jag skulle iaktta och inte dom för att de inte skulle uppföra sig annorlunda mot läraren på grund av att någon utomstående skulle observera dom.

Under lektionerna valde jag att fokusera på antal bemötningar med de respektive kön, ungefärlig längd på bemötningarna samt vilket språk och vilken ton läraren använde sig av i bemötandet. Ett bemötande kan vara t.ex. att läraren ger feedback till en elev, att en elev frågar läraren en fråga eller ett samtal mellan läraren och en elev.(Patel, Davidsson, 2011)

5 Resultat

I resultatdelen kommer jag att redovisa varje lektion för sig för att sedan sammanfatta mina resultat genom att utgå från min frågeställning. Jag kommer koppla mina resultat till väsentlig forskning som jag tagit upp tidigare i texten.

5.1 Lektion 1

Lektionen bestod utav simning och livräddning i en simhall för en klass i första ring. De var totalt 17 elever varav 3 var flickor. Denna lektion var ca 60 minuter lång och idrottsläraren som ledde lektionen var kvinnlig De uppstod 28 individuella bemötanden varav 8 var mot flickorna och 20 mot pojkarna. Bemötandena mot flickorna var i snitt lite längre än de mot pojkarna och läraren ropade oftast kommentarer till pojkarna medan hon närmade sig flickorna innan hon gav kommentarer.

Om jag skulle använda samma metod för att beskriva mina iakttagna bemötanden blir pojkar bemötta ca 0,33 gånger per minut av kvinnliga lärare (20/60) medan flickor blir bemötta ca 0,13 gånger i minuten av kvinnliga lärare (8/60).

5.2 Lektion 2

Denna lektion bestod utav att eleverna skulle träna explosiv styrka och snabbhet i form av olika stationer. De var totalt 23 elever som deltog under lektionen, 6 flickor och 17 pojkar,

med blandade åldrar från första- till tredjering. Lektionen var ca 120 min lång och idrottsläraren eller ledaren var manlig. Det uppstod 53 bemötningar under lektionen varav 14 mot flickor och 39 var mot pojkar. Bemötandena mot flickorna var aningen kortare än de mot pojkarna. Majoriteten av bemötandena mot både flickorna och pojkarna var kommentarer från håll.

Resultatet visar att denna lärare bemötte pojkar ca 0,32 gånger i minuten (39/120) medan flickorna bemöttes 0,12 gånger i minuten (14/120).

5.3 Lektion 3

Lektionen bestod utav bollekar och bollspel för elever i första ring. Totalt var de 27 elever varav 10 var flickor och 17 var pojkar. Lektionen var ca 60 min lång och leddes av en manlig idrottslärare. De uppstod 21 bemötanden under lektionen varav 9 var mot flickor och 12 var mot pojkar. Bemötandena var ungefär lika långa för båda könen och majoriteten var precis som förra lektionen kommentarer från håll.

Denna lektionen visar att manliga lärare bemöter pojkar ca 0,2 gånger i minuten (12/60) och flickor 0,15 gånger i minuten (9/60).

Sammanfattning

Mina resultat visar att kvinnliga idrottslärare i undersökningen har ca 0,33 bemötanden med pojkar i minuten och ca 0,13 bemötanden i minuten med flickor. Medan manliga idrottslärare i undersökningen har ca 0,28 bemötanden i minuten med pojkar och 0,13 bemötanden i minuten med flickor.

Enligt denna studie blir pojkar bemötta ca 0,35 fler gånger i minuten än flickor.

6 Diskussion

Jag har valt att dela upp min diskussion i två delar, resultatdiskussion där resultatet av studien diskuteras i jämförelse till tidigare forskning och metodikdiskussion då jag diskuterar denna studies styrkor och svagheter.

6.1 Resultatdiskussion

Det jag försökte lyfta fram i min studie är om det finns någon skillnad i hur idrottslärare bemöter flickor och pojkar. Det jag fick fram var att de verkar vara inte vara någon större skillnad i hur idrottslärare kommunicerar med könen, alltså vilket språk läraren använder och i vilken ton språket används. Skillnaden verkar vara i hur stor del av bemötandena är fokuserade mot pojkarna. I Einarssons studie var resultatet att kvinnliga lärare på högstadiet har ca 0,11 interaktioner i minuten med pojkar och ca 0,07 interaktioner i minuten med flickor (Einarsson, 2003:81ff) och manliga lärare på högstadiet har ca 0,08 interaktioner i minuten med pojkar och 0,07 interaktioner i minuten med flickor (Einarsson, 2003: 85ff). Jag fick fram att kvinnliga lärare har ca 0,33 bemötanden med pojkar i minuten och ca 0,13 bemötanden i minuten med flickor medan manliga lärare har ca 0,28 bemötanden i minuten med pojkar och 0,13 bemötanden i minuten med flickor. Detta kan bero på att under två av de tre lektioner jag observerade så var ca 78% av eleverna pojkar så det är inte förvånande att pojkarna fick fler bemötande än flickorna medan i Einarssons studie var det lika många flickor som pojkar i klasserna.

Einarsson menar i sin studie att kvinnliga lärare på högstadiet ger mer utrymme för pojkar under lektionen än flickor medan manliga lärare på högstadiet ger båda könen relativt lika mycket utrymme dock får pojkarna fortfarande aningen mer utrymme. (Einarsson, 2003: 85ff)

6.2 Metodikdiskussion

Jag anser att mitt val av kvalitativ metod har resulterat i att jag har samlat in data som är intressant. Jag skulle vilja ha kombinerat min observationsstudie med en enkätstudie eller intervjuer för att se hur eleverna uppfattar lärarens tendenser att bemöta pojkarna mer. Kanske har dom reagerat på detta tidigare eller så har dom precis som jag själv hade i den åldern ingen aning om att pojkar och flickor fick olika mycket utrymme.

Mina resultat blev inte riktigt valida då de klasser jag observerade hade sådan hög procent med pojkar. För att göra studien mer valid skulle jag vilja kolla på flera idrottslärare under ett flertal lektioner med en större andel flickor i klasserna.

7 Referenslista

- Einarsson, Charlotta (2003) *Lärares och elevers interaktion i klassrummet*. Parajett AB.
- Larsson, Håkan Fagrell, Birgitta & Redelius, Karin (2005): *Kön - Idrott – Skola*.
www.idrottsforum.org.
- Larsson, Håkan. Fagrell, Birgitta. Johansson, Susanne. Lundvall, Suzanne. Meckbach, Jane Redelius, Karin (2010) *Jämställda villkor i idrott och hälsa - med fokus på flickors och pojkars måluppfyllelse*. Skolverket.
- Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (red.) (2007). *Idrottsdidaktiska utmaningar*. Liber AB.
- Patel, Runa, Davidson, Bo (2011) *Forskningsmetodikens grunder : att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteraturen AB.
- Redelius, Karin (2009). *Genus och skolframgång i ämnet idrott och hälsa*. Svensk Idrottsforskning 1–2009.
- Skolverket (2006) *Könsskillnader i måluppfyllelse och utbildningsval. Rapport nr:287*. Skolverket.
- Skolverket (2011) LGY 11- *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Skolverket.